

Tehtaanpuiston Yhteiskoulun perustamisesta 80 vuotta

Alkuvaiheet

Eteläisessä Helsingissä vaikutti vuodesta 1931 Eiran yhteiskoulu-niminen oppikoulu, jonka toiminnassa ilmeni huomattavia ongelmia. Nämä vaikuttivat niin vahvasti koulun työskentelyilmapiiriin, että joukko opettajia pastori Hannes Anttilan johdolla irtisanoutuivat ja koulun toiminta keskeytyi 26.9.1934. Hannes Anttilaa oli pyydetty koulun johtoon syksyn alussa, mutta hänen ja koulun johdon erimielisyydet paisuivat hallitsemattomiksi ja kriisi oli syntynyt. Irtisanoutuneet opettajat eivät kuitenkaan jääneet neuvottomiksi, vaan jo saman irtisanoutumispäivän iltana pidettiin Suomalaisessa normaalilyseossa kokous, jossa oppilaitten vanhemmille ja huoltajille selostettiin koulukriisiin johtaneita syitä ja ehdotettiin uuden koulun perustamista. Kokouksessa tehdyssä alustavassa oppilasmerkinnässä todettiin lähes kaikkien Eiran yhteiskoulun oppilaiden ilmoittautuneen uuden koulun oppilaiksi eli aloituslukumääräksi tuli 99. Uutta koulua ylläpitämään asetettiin Uusi Yhteislyseo-niminen osakeyhtiö. Toimitilat löytyivät kiihkeän etsinnän tuloksena Turun kasarmin ns. upseerirakennuksesta (sitemmin linja-autoasema, 2000-luvulta muussa käytössä), jonne pikaisesti saatiin hankituksi opetukseen tarvittavat perusvälineet. Sunnuntain 30.9. lehteen pantiin ilmoitus uuden koulun alkamisesta ja ensimmäisen työpäivän lukujärjestys!

Näin aloitti Tehtaanpuiston yhteiskoulu (jäljempänä TPYK), tosin ei vielä sen nimisenä, toimintansa 1.10.1934. Uusi Yhteislyseo Oy:n yhtiöjärjestys vahvistettiin 9.10.1934 ja

yhtiörekistesteriin koulu merkittiin 24.10. Lyseo-nimen kouluhallitus oli varannut valtion oppikouluille, joten tarvittiin uusi nimi. Sen keksijäksi mainittiin kouluneuvos Einar v. Fieandt ja perustana on se kolmionmuotoinen puisto, jonka pitkänä sivuna on Sepänkatu ja lyhyinä Laivurinkatu ja Tehtaankatu. Tämän puiston vaikuttavana keskuksena on Lars Sonckin piirtämä Mikael Agricolan kirkko, joka valmistui vuonna 1935 eli samoihin aikoihin kun TPYK siirtyi Eiraan. Kirkko on ollut monin tavoin mukana koulumme eri vaiheissa aina nykypäiviin saakka. Koulun uusi nimi Tehtaanpuiston yhteiskoulu vahvistui virallisesti opetusministeriön myöntäessä koululle toimiluvan 27.11.1934. Kun kouluhallitus oli vahvistanut 13.12. koululle lukusuunnitelman ja ohjesäännön olivat kaikki muodollisuudet valmiina. Näin syntyi TPYK toimimaan 8-luokkaisena yliopistoon johtavana suomenkielisenä oppikouluna. Sillä oli nuorekas, innostunut opettajisto ja kokeilumielinen, uudistamishaluinen johtaja, joten polut olivat avoinna menestykselliseen ja tehokkaaseen kasvatustyöhön.

Eiran yhteiskoululla oli surullinen historia. Sillä ei ollut todistuksenanto-oikeutta, eikä se nauttinut valtioneuvoston taloudenpito-ongelmat ja järjestyshäiriöt rasittivat koulun toimintaa ja lopulta vuonna 1937 koulu lopetettiin valtioneuvoston päätöksellä.

Vuodet 1935-40

Syksystä 1934 lähtien tehtiin myös uutterasti töitä uuden koulurakennuksen hankkimiseksi. Sopiva kiinteistö löytyikin Ehrensvärdintie 31-33 aivan Tehtaanpuiston lounaisnurkan vierestä. Talo oli 1920 luvulla rakennettu asuintalo, jonne koulu muutti uuden lukuvuoden alkaessa tammikuussa 1935. Kaiken lisäksi vieressä oli tyhjä tontti ikäänkuin odottamassa koulutilojen laajentamista. Näin tapahtuikin ja 30-40-lukujen taitteessa valmistui varsin moderni "uusi puoli", jonka

Tehtaanpuiston rakennus Eirassa, jossa se toimi vuosina 1935-1975.

koulu sai käyttöönsä vuonna 1940. “Vanhalla puolella” oli vielä pitkään rehtori Anttilan perheen asuntoja ja vasta vuonna 1961 TPYK:n voimakkaasti laajentuessa kouluyhtiö sai hankittua itselleen koko kiinteistön, jonka osoite oli siten Ehrensvärdintie 31-35. Näissä tiloissa TPYK toimi sitten aina vuoteen 1976 asti.

Uusia tuulia ja kokeiluja

TPYK:n perustaja ja rehtori Hannes Anttila oli koulutukseltaan teologi, mutta myös jääkäriupseeri. Erottuaan 30-luvun alussa armeijan palveluksesta hän keskittyi määrätietoisesti koulumiehen tehtäviin ja pyrki heti alusta alkaen ottamaan

käyttöön sellaisia opetusmenetelmiä, jotka tuolloin olivat epätavallisia. Kun opettajatkin olivat innokkaita ryhdyttiin reippaasti uudistamaan. Heti ensimmäisinä vuosina kokeiltiin "torstaisuunnitelmaa". Siinä 30 viikkotuntia jaettiin viiden päivän osalle, jolloin vapautui yksi "vapaapäivä", jolloin oppilaat työskentelivät pikkuryhmissä opettajan johdolla. Periaatteena oli siten ryhmätyöskentely, jossa aamulla jaettiin muutaman oppiaineen tehtävät, joiden suoritusjärjestyksen ryhmät saivat itse valita. Tavoitteena oli pitkälle viety omatoimisuus, jossa opettajat auttoivat vaikeimmissa tehtävissä.

Toisena uutuuksena kokeiltiin lukuvuosina 1936-38 kotiläksytöntä koulua pidentämällä koulupäiviä, lyhentämällä oppitunteja ja ottamalla yksi lisätunti, jolloin koulupäivä ei päässyt venymään kohtuuttoman pitkäksi. Menetelmänä oli tässäkin työssä ryhmätyöskentely ja vanhemmat olivat tyytyväisiä kun läksykontrollia ei tarvittu.

Kolmas ja itse asiassa erikoisin kokeilun muoto oli E-eli erikoisosastojen perustaminen varsinaisten luokkien rinnalle helpottamaan ehtojen suorittamista, rajoittamaan masentavaa luokalle jäämistä ja mahdollistamaan myös luokan yli lukemista. Järjestelmää voidaan pitää nykyisen luokattoman koulun eräänä esiasteena. E-osastolle siirrettiin heikkoja arvosanoja saaneita ja vain näitä aineita lukevia oppilaita, jotka ehtolaiskuulusteluissa suorittivat "helppoja" aineita. Toisaalta lahjakkaimmilla oli mahdollisuus todellakin suorittaa lukio "pikalinjana", josta oli konkreettisiakin esimerkkejä voitetusta kouluvuodesta. Koko E-osastojärjestelmä jätettiin kouluhallitukselle vahvistettavaksi ja se hyväksyttiin 20.8.1939. Sota-aika keskeytti kokeilutoiminnan tyystin eikä senjälkeisissä oloissa ei hyvilläkään uudistumispyrkimyksillä ollut toteutumismahdollisuutta.

Kun TPYK aloitti 1930-luvun puolivälissä se tapahtui aikana, jolloin Suomen olot alkoivat vähitellen vakiintua ja ihmisten elämä oli toivoa täynnä. Itsenäisyysiemme alkuaikojen syn-

kistä tapahtumista oli jo etäännytty eikä tulevaa maailmanpaloa voitu täällä Pohjolassa vielä mitenkään aavistella. Kun lisäksi nuo kolmekymmenluvun kuuluisat kesät olivat kauniita ja lämpimiä, suomalaisten oli helpompi elää kuin koskaan aikaisemmin.

Sotavuodet 1939-45

Maailmanrauha järkkäi syksyllä 1939, Suomen talvisota alkoi 30.11. ja 105 ankanan päivän jälkeen tehtiin välirauha 13.3.1940. Vihollisuudet alkoivat uudelleen 21.6.1941 ja pitkäaikainen sotatila eri vihollisia vastaan jatkui aina vuoteen 1945 asti. Koululaitokselle sota-ajat merkitsivät 7 epäsäännöllistä lukuvuotta. Silti voidaan pitää ihmeenä, että aikavälillä 1.9.1939- 31.5.1945 TPYK:ssa työskenneltiin 740 päivää, mikä oli n.63% kaikista työpäivistä.

Lukuvuosi 1939-40: Kouluajat 1.9-10.10, 14.11-30.11 ja 1.8-15.9.40

Lukuvuosi 1940-41: Kouluajat 3.11.40-20.12.40 ja 9.1.41-21.5.41

Lukuvuosi 1941-42: Lukuvuodet alkoivat 3.11.41 ja 7.1.42

Lukuvuosi 1942-43: Kouluajat 12.10.42-12.12.42 ja 11.1.43-22.5.43

Lukuvuosi 1943-44: Kouluajat 1.10.43-17.12.43 ja 10.1.44-18.2.44

Lukuvuosi 1944-45: Lukuvuosi alkoi 1.11.44

Lukuvuosi 1945-46: Lukuvuosi alkoi 12.9.45

Lukuvuosi 1946-47: Ensimmäinen sodanjälkeinen normaali-pituinen lukuvuosi.

Sodanjälkeiset ajat

Oppilaiden henkinen vireys saattoi olla heikko vielä kauan,

mikä selvästi vaikutti oppimistuloksiin. Myös koulun taloudenhoito oli vaikeaa ja jatkuvasti kasvava oppilasmäärä aiheutti aivan uusia ongelmia. Kokonaisuudessaan tilankäyttöön vaikuttivat myös lastentarhatilojen vapautuminen vanhalta puolelta ja lopullisesti vuonna 1953 koululla oli käytössään kaikki Ehrensvärdintie 31-35 tilat. 1960-luvulla koulut vähitellen täyttyivät suurten ikäluokkien massoista ja tila-ym.ongelmat paisuivat ennennäköttömän suuriksi.

Koulun johdossa tapahtui keväällä 1954 muutos rehtori Hannes Anttilan luopuessa tehtävästä. Uudeksi rehtoriksi valittiin FM Samuli Apajalahti, jonka toimikausi kesti 1970-luvun alkuun saakka.

Samuli Apajalahden johtaman koulun oppilasmäärä kasvoi vähitellen sietämättömän suureksi. Luokkia oli 16 ja oppilasmäärä oli 613 vuonna 1955. Alkavien luokkien oppilasmäärät vaihtelivat 44 ja 45 välillä eikä ylemmillä luokilla sen väljempää ollut. Syksystä 1956 lähtien jouduttiin siirtymään kaksivuoroisuuteen. Iltavuorotunnit alkoivat viimeistään klo 13.55 ja päättyivät joko klo 17.00 tai 17.55. Kaksivuoroisuutta jouduttiin pitämään aina lukuvuoteen 1960-61, jolloin koulun käyttöön saatiin lisätilaa. Pääasiassa asuntolina ollut "vanha puoli" remontoitiin kokonaan uudelleen koulutoimintaan soveltuviksi tiloiksi. Muutostöiden valmistuttua koulussa oli 15 varsinaista luokkahuonetta, 6 erikoisluokkaa sekä opettajainhuoneet ja toimistotilat. Vaikka edelleenkin oli ahdasta, pystyttiin nyt työskentelemään valoisissa, asiallisissa ja kodikkaissa tiloissa. Erityisesti opettajien käytössä olevat entiset asuinhuoneet olivat ainutlaatuisen viihtyisiä ja tunnelmallisia.

1960-luku

Kun tilaongelmat saatiin jotenkin ratkaistuksi, alkoivat uudet aatteet vaikuttaa myös TPYK:n toimintaan. Suomalainen yhteiskunta valmistautui siirtymään uuteen koulujärjestelmään,

peruskouluun 1970-luvulta lähtien. Muutos oli erittäin merkitsevä myös TPYK:n kannalta. Suunniteltu koulupiirijako aiheutti tilanteen, jossa TPYK:lle ei enää riittäisi oppilaita Eiran alueelta, joten sen olisi joko lopetettava toimintansa tai löydettävä uusi toimipaikka jostakin muualta.

Organisaatiomuutoksen lisäksi yleismaailmalliset nuoriso- ja opiskelijaliikehdinnät alkoivat vaikuttaa myös suomalaisessa yhteiskunnassa ja vaatimukset kasvoivat nopeasti kouludemokratian lisäämiseksi suomalaiseen koulujärjestelmään DDR:n (Saksan demokraattisen tasavallan) ja myös Ruotsin mallin mukaisesti. Kouluneuvostot aloittivat toimintansa TPYK:ssa vuonna 1973 ja viimeinen lukuvuonna 1983-84. Kevätlukukaudella 1968 opettajakunta vahvisti kuitenkin ennen kouluneuvostoja oppilaskunnat toteuttamaan kouludemokratian tavoitteita, jonka mukaisesti oppilailla on ensimmäistä kertaa mahdollisuus tehdä aloitteita opetuksen järjestelyyn, kouluviihtyisyyteen ja yhteistoimintaan. Kouluneuvostot korvasivat pian oppilaskunnat.

Koulun aloittaessa 28. lukuvuotensa syksyllä 1961 sen oppilasmäärä saavutti kaikkien aikojen huipun eli 750 oppilasta.

Lukuvuoden 1961-62 aikana otettiin käyttöön kokonaan uusi lukioonpääsyjärjestelmä. Kynnyskeskiarvoksi määrättiin keskikoulun päästötodistuksen lukuaineiden keskiarvo, jonka oli oltava vähintään 6.50. Järjestelmään kuului mahdollisuus arvosanojen korottamiseen.

Syyslukukaudella 1962-63 otettiin syyslukukauden numeroarvostelun korvaamiseksi kirjalliset kehotukset sillä perusteella, että numeroiden antaminen lyhyen alkusyksyn takia oli osoittautunut hankalaksi.

Muutosten sävyttämään 60-lukuun kuului myös 5-päiväiseen työviikkoon siirtyminen, johon tapahtui kouluissa asteittain. Syys-toukokuu olivat lukuvuonna 1968-69 viisipäiväiset lauantain ollessa vapaa ja sen lukujärjestystä nuodatettiin vuoronderään eri viikonpäivinä. Helsingissä siirryttiin kokonaan vii-

---

sipäiväiseen työviikkoon lukuvuonna 1972-73.

Kokonaisuudessaan 1960-luku oli kiihkeän toiminnan ja uusien innovaatioiden leimaama vuosikymmen. Mullistava lukion lukusuunnitelmamuutos, kouluterveydenhoidon uudelleenjärjestely, ammatinvalinnanohjauksen tehostaminen, koulu-kuraattorijärjestelmän luominen, kieltenopiskelun uudistaminen kansakouluissa tapahtuneen kieliopetuksen muutosten perusteella vaativat koululta jatkuvaa reipasta aktiivisuutta ja motivaatiomieltä varsinkin kun yhteiskunnalliset ilmiöt ja kaupunkirakenteiden suuret kehitysvaiheet olivat odottamassa. Peruskoulu oli tulossa ja samanaikaisesti koulu joutui etsimään uuden sijaintipaikan.

Peruskouluun ja Vuosaareen

1970-luvun suurin ja keskeisin uudistus oli maamme asteittainen siirtyminen kokonaan uuteen koulujärjestelmään eli kansa-, kansalais- ja oppikoulun keskikouluosan yhdistyminen peruskouluksi ja lukion irrottaminen hallinnollisesti omaksi keskiasteen koulumuodoksi. Kullakin koululla oli oma koulu-piirinsä, josta oppilaat rekrytoitiin (joitakin poikkeuksia oli) ja peruskoulu oli luonnollisesti ilmainen. Siirtyminen peruskoulujärjestelmään tapahtui Helsingissä vasta 1.8.1977. Muutos oli kuitenkin TPYK:n kohdalla dramaattinen, sillä koulun oli muutettava pois Eirasta!

Peruskoulun kehittämisvaiheen aikana 1960-luvun lopulla havaittiin pian, että TPYK:lla tuli olemaan suuria oppilashankintavaikeuksia. Helsingin normaalilyseo opettajainvalmistuslaitoksena hankki oppilaansa juuri samoista kansakouluista kuin TPYK:kin ja lisäksi "Norssi" siirtyi peruskouluksi muita helsinkiläiskouluja varhemmin ei TPYK:lle jäänyt paljon valinnanvaraa. Kantakaupungin jatkuvasti pienenevät ikäluokat lisäsivät vielä paineita. Alkoi kiivas uuden koulupaikan

etsintä myös koulun suunnittelukomitean avulla. Kukaan ei toisissaan ajatellut koulun toiminnan lopettamista. Mahdollisuuksia oli useampiakin nopeasti kasvavissa lähiöissä, mutta vasta Vuosaari pääsi voitolle. Siellä syntyneen koulupulan helpottamiseksi perustettiin vuonna 1969 Rastilan oppikouluyhdistys, joka pian löysi uutta koulupaikkaa etsivän TPYK:n ja tuloksena alkoi yhteistyö, joka lopulta johti uuden koulun rakentamiseen. Se oli hidas ja osin vaikeakin prosessi lähinnä Vuosaaren kaavoituksen ja siitä aiheutuneiden tonttiongelmien takia. Suunnittelun alusta koulun muuttoon syksyllä 1976 kuluikin peräti kuusi vuotta.

Koulun siirtymisvaiheen aikana löytyi Helsingistä tällainenkin bussipysäkki.

Tämän siirtymävaiheen helpottamiseksi järjestettiin jo syksystä 1970 yhden 1.luokan kuljetus Vuosaaresta Eiraan omalla erikoisbussilinjalla 504 ja aina muuttoon saakka Vuosaaresta

---

kuljetettiin uusia luokkia Eiraan. Muuton tapahduttua oppilaat olivat siten jo enimmäkseen vuosaarelaisia ja eiralaisten määrä väheni vastaavasti vähitellen. Viimeisten kantakaupunkilaisten päästyä ylioppilaiksi 80-luvun alkupuoliskolla voidaan oppilaiden kannalta todeta siirron Vuosaareen kestäneen lähes 15 vuotta! Uuden TPYK:n tontiksi valikoitui Etelä-Vuosaassa sijaitseva ns. Sasekan montun eli laajan sorakuopan pohjoisreuna. Varsinainen rakennustyö alkoi keväällä 1975, peruskivi murattiin 28.8.1975. Koulurakennus valmistui syksyllä 1976 ja muutto Eirasta toteutettiin talkoovoimin oppilaiden ja opettajien yhteistyönä loka-marraskuun vaihteessa samana syksynä.

Näin saatiin pitkälinen muutosvaihe loppuun suoritetuksi. Siirtyminen Eiran Jugend-maisemista Helsingin itäisimpään lähiöön oli muuttajille suuri tapahtuma ja sopeutuminen vei oman aikansa. Yhteiskouluna TPYK ei kauan uusissa tiloissa toiminut. Peruskoulu aloitti 1.8.1977.

TPYK lakkasi vähin äänin olemasta niinkuin suurin osa Helsingin oppikouluista. Samalla se luovutettiin Helsingin kaupungin omistamaksi kunnalliseksi kouluksi. Sen lukio-osa jatkoi itsenäisenä yksikkönä eli Tehtaanpuiston lukiona ja sen keskikouluosan kolmesta ylimmästä luokasta muodostui peruskoulun yläaste eli Tehtaanpuiston yläaste.

Näin ollaan tultu TPYK:n toiminnan viimeisiin vuosiin sekä Eirassa että yhteiskouluna. Koulun johdossakin tapahtui muutoksia. Vuodesta 1954 lähtien rehtorina toiminut Samuli Apajalahti luopui tehtävistään ja siirtyi Akavan puheenjohtajaksi. Tosin hän oli ollut virkavapaana vuodesta 1973 lähtien ja vt. rehtorina oli toiminut lehtori Seppo Louhivaara, joka keväällä 1977 valittiin TPYK:n uudeksi rehtoriksi. Tosin hän ehti olla yhteiskoulun johdossa vain 31.7.1977 asti, minkä jälkeen hän siirtyi Tehtaanpuiston lukio rehtoriksi. Samanlaisesti Tehtaanpuiston yläasteen rehtoriksi tuli FK Rauno Nieminen, joka oli tässä virassa syksyyn 1985 saakka.

Yhteiskoulun viimeinen juhlatilaisuus oli 29.4.1977 pidetty

uuden koulun vihkiäisjuhla, jossa vihkiäispuheen piti kouluhallituksen ylijohtaja Yrjö Yrjönsuuri.

Velvoittavat helsinkiläiset kouluperinteet, uusi ympäristö ja ajanmukainen koulutalo olivat ne lähtökohdat, joilla Tehtaanpuisto aloitti uuden vaiheen historiassaan

Syksyllä 1976 valmistui koulun uusi, moderni rakennus Vuosaaren keskustaän tulevan Vuotalon viereiselle tontille.

Tehtaanpuiston lukio 1977-1993

Tehtaanpuiston lukio aloitti rehtori Seppo Louhivaaran johdolla historiansa uuden vaiheen kunnallisena keskiasteen kouluna kuten edellä on todettu 1.8.1977. Juhlavana alkuseremoniana paljastettiin 23.11.1977 edellisen rehtorin Samuli Apajalahden muotokuva, jonka oli maalannut TPYK:n entinen kuvaamataidon opettaja Mauno "Manu" Aalto. Paljastuspuheen piti rehtori Seppo Louhivaara ja taideteoksen paljasti

---

pankinjohtaja Jaakko Kurru.

Itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi pidetyssä juhlassa esitettiin Olli Wallinheimon ohjaama Artturi Leinosen näytelmä “Santavuoren ilta”.

Merkittävä kohennus koulun liikuntaopetukseen saatiin Vuosaaren urheilutalon valmistuttua vuodenvaihteessa 1979-80. Kouluhan oli tähän saakka toimint ilman sisäliikuntatiloja, joten uudistus oli liikunnan opetukselle erityisen merkittävä.

Tehtaanpuistonkin lukio valmistautui jälleen uuteen muutokseen syksystä 1982 lähtien, jolloin Suomen lukiot muuttuivat jaksolukua noudattaviksi oppilaitoksiksi, joissa toteutetaan kurssimuotoista lukusuunnitelmaa. Muutos on merkittävä ja poikkeava oleellisesti aikaisemmesta. Luotiin 6-jaksoinen järjestelmä, jossa yhden jakson pituudeksi tulee noin 6 viikkoa. Eri aineiden lukion oppimäärä on jaettu kursseihin, joiden määrä vaihtelee huomattavasti oppiaineesta riippuen. Kukin kurssi arvostellaan erikseen ja oppilaan lopullinen arvosanan tulee kurssien keskiarvoista. Lukuvuoteen sisältyy siten 6 kuuden viikon jaksoa, jossa kussakin on 38 oppitunnin kurssia eli viikon “annoksena” on kuusi tuntia tiettyä oppiainetta. Uudistus oli niin raju, että sitä jouduttiin remontoimaan jo muutaman vuoden kuluttua. Kokemuksia saatiin jo heti uudistuksen alkuvaiheissa, jolloin kritiikkiä aiheutti mm. ensimmäisten kurssien arvosanojen vaikuttaminen suoraan loppuarvosanoihin.

Uudistukset seurasivat toisiaan nopealla tempolla. Syksystä 1985 tulivat voimaan uudet koululait tuntikehyksineen ja muine erikoisuuksineen. Itse koulurakennuksessakin jouduttiin suurremonttiin kun allergisuutta lisäävät kokolattiamatot jouduttiin purkamaan vakavan suunnitteluvirheen seurauksena.

Tehtaanpuiston lukio kävi ankaran taistelun säilymisensä puolesta lukuvuonna 1985-86, kun eräs poliittinen ryhmittymä ehdotti 12 helsinkiläislukion lakkauttamista. Lukio jatkoi kuitenkin vielä muutaman vuoden, ennenkuin 1990-luvun alkupuoliskolla jälleen tapahtui merkittäviä muutoksia.

Entisen Tehtaanpuiston yhteiskoulun 50-vuotisjuhlia vietettiin monin menoin lokakuussa 1984. Pääjuhla oli 17.10 koulun juhlasalissa, jossa koulun entiset ja nykyiset oppilaat esittivät musiikki- ja perinneohjelmaa. Rehtori Seppo Louhivaaran tervehdysanojen jälkeen juhlapuheen piti kouluneuvos Samuli Apajalahti teemanaan “opettaja tekee koulun”. Mieleenpainuvan juhlan kohokohtia oli se hetki, jolloin poikaduon laulettua Sibeliuksen Finlandiahymnin kouluneuvos Apajalahti tiivistä tunnelman aloittamalla juhlapuheensa sanoilla “Oi Suomi katso, sinun päiväs koittaa”. Oppilasjuhla järjestettiin Vuosaaren urheilutalossa ennen pääjuhlaa. Yläasteen rehtori Rauno Niemisen tervehdyssanojen jälkeen koulun entiset ja nykyiset oppilaat esiintyivät ja juhlien ehdottomaksi huipennukseksi muodostui lehtori Marja-Terttu Huhdin suunnittelema ja ohjaama kuvaelma “Kouluneuvos Ehrensverd”, joka kirvoitti valtaisan riemun. Juhla Suomen ja koulun lippuineen päättyi Maamme-lauluun.

Koulun historiaa esittävä valokuvanäyttely oli pystytetty koulun opintohalliin, oppilaiden oma diskojuhla järjestettiin juhlaillana ja viimeisenä osajuhlana oli seniori-iltajuhla Kuloosaaren Casinolla, jossa yli 300 kerääntyneenä nostalgisiin muisteluihin. Tervehdyssanat lausui koulun entinen oppilas ja opettaja Kimmo Aula.

Fuusio vuonna 1993

Ajatus kahden vuosaarelaislukion yhdistymisestä alkoi viritä monen eri tekijän yhteivaikutuksesta. Tehtaanpuiston lukio oli jatkuvasti pienentynyt ja kun kaikkialla oli herännyt ajatus koulujen kasvattamisesta valintamahdollisuuksien parantamiseksi koulujen johto sopi Vuosaaren ja Tehtaanpuiston lukion

---

yhdistämisestä. Fuusio tapahtui 1.8.1993. Uusi lukio, Vuosaaren lukio sijoittui Tehtaanpuiston koulun tiloihin yhdessä Tehtaanpuiston yläasteen kanssa. Tehtaanpuiston lukion rehtori Seppo Louhivaara siirtyi eläkkeelle ja Jyrki Lohesta tuli fuusiolukion rehtori. Hän jatkoi tässä virassa 2000-luvun alkuun ja sen jälkeen lukion rehtorit vaihtuivat tiuhaan tahtiin.

Uutta lukiota odotti heti lukuvuonna 1994-95 uusi vaihe siirryttäessä täysin luokattomaan lukiojärjestelmään, jolloin viimeisetkin entisen oppikoulun toimintatavat katosivat lopullisesti.

Tehtaanpuiston yläaste

Peruskoulun toteuduttua syyskesällä 1977 Tehtaanpuiston kouluun tuli itse asiassa kaksi kokonaan eri koulua: yläaste ja lukio. Hallinnollisesti näin tapahtuikin. Peruskoulu on oppivelvollisuuskoulu, joka saa oppilaansa omasta koulupiiristään, Tehtaanpuiston yläaste myös Mellunmäestä. Lukio sensijaan on vapaaehtoinen keskiasteen koulupiiritön koulu muoto. Merkittävimpänä Tehtaanpuiston yläasteen toimintana aikavälillä 1977-84 voidaan pitää sitä monipuolista kokeilutoimintaa, joka huipentui ns. tasokurssien postamiseen tähtäävään kokeiluun. Se oli niin arvokasta toimintaa, että sen perusteella tehtiin valtakunnallisia ratkaisuja yläasteen lukusuunnitelmiin. Oppilaiden kohdalle tulevat monet valintatilanteet ovat vaatineet koulun sisäisen ohjausjärjestelmän, jossa oppilaanohjaajan merkitys on keskeinen. Yläasteen opettajat ovat monin tavoin ottaneet vastaan uuden koulujärjestelmän haasteet toimimalla aktiivisesti järjestelmään sisältyvissä tehtävissä: opettajain ohjauksessa, kokeilutoiminnassa, oppikirjojen tekijöinä jne. Tehtaanpuiston yläaste on myös pyrkimässä liikuntapainoitteiseksi kouluksi. Opettajien liikunta-aktiivisuudesta kertoo vireästi toimiva lentopallokerho.

Tätä artikkelia kirjoitettaessa on jälleen kerran kertynyt mustia pilviä sumentamaan koulujen elämää. Lopettamis- ja yhdistämissuunnitelmat kiertävät pilvien tavoin ja Tehtaanpuistokin on mainittu fuusioitavien tai lopetettavien koulujen joukossa. Mikäli jälkimmäinen toteutuisi, Helsingin koulukartalta katoaisi lopullisesti tätä kirjoitettaessa 80-vuotisjuhliaan suunnitteleva Tehtaanpuiston koulu.

TPYK:n oppilaat ja oppilasjärjestöt

Matrikelitietojen mukaan koulunkäynnin TPK:ssa on aloittanut n.4500 oppilasta vuosina 1934-1976. He olivat pääasiassa eiralaisia tai muiden lähiseutujen asukkaita, jotka olivat aloittaneet koulunkäyntinsä Punavuoren tai Tehtaankadun kansakouluissa. Pieni oppilasjoukko oli saanut perusopetuksensa ns. Alli Nissisen valmistavassa koulussa, joka sijaitsi Uudenmaankadulla. Vuodesta 1970 lähtien lisääntyi oppilaskuljetusten johdosta vuosaarelaiskoululaisten määrä.

Eiralaisten oppilaiden taustat vastasivat tyypillistä kanta-kaupungin väestöjakautumaa. Jokunen erikoispiirre kuitenkin tiedetään. Hannes Anttila oli jääkäriupseeri ja tämä oli ilmeisenä syynä siihen, että varsinkin koulun alkuaikoina monet upseerien ja jääkärien lapset hakeutuivat TPK:n oppilaiksi. Toinen mainittava erikoispiirre oli tataariperheiden lasten sijoittuminen kouluun. Kolmanneksi voidaan todeta, että monien talouselämässämme tutuksi tulleiden sukujen jälkeläisiä on valinnut TPK:n opinahjokseen.

Oppilasmenestykseen vaikuttavat hyvin monet erilaiset tekijät. Koulun ilmapiiri on eräs tärkeimmistä. Sitä on lähes mahdotonta mitata numeroin tai muilla keinoin. Monilla saman aikakauden oppilaillakin saattaa olla koulustaan aivan erilaiset käsitykset. Koulun hengen luovat kaikki siellä työskentelevät ihmiset. TPK:n opiskeluilmastoa luonnehtivat osuvimmin sanat inhimillinen, ymmärtävä, turvallinen.

Heti ensimmäisen lukuvuoden ajan perustettiin toverikunta, johon voivat kuulua aluksi 4. ja 5. ja myöhemmin ylempien luokkien oppilaat. Toverikunta järjesti lukuisia toveri-iltoja ja osallistui valvontatoimiin. Sota-aikana toverikunnat muuttuivat teinikunniksi ja oppilaat siten teineiksi 5. luokalta lähtien. Vilkkaan aina 1970-luvulle jatkuneen aktiivisen toiminnan erikoisuuksia oli oman lehden "Kukkasen" toimittaminen 1960-luvulla useimmiten painettunakin. Teinikuntaan perustettiin 50-luvulla uusi ns. nahkurin toimi, eräänlainen teinipäällikkö, jonka tehtäviin kuului järjestyksenpito sekä opettajien avustaminen erilaisissa valvontatehtävissä. Teinikunnat rahoittivat toimintaansa mm. järjestämällä erilaisia juhlatilaisuuksia, joista erittäin suosituiksi 50-luvulta lähtien tulivat teinitanssit "hipat".

1960-luvun loppupuolella alkoivat ensimmäiset merkit suurista mullistuksista näkyä koulumaailmassakin. Demokratia-vaatimusten toteuttamiseksi TPYK sai oppilasneuvoston teinikunnan rinnalle, mikä myöhemmin johti kouluneuvostojen syntyyn. 1970-luku merkitsi teinikuntien hidasta hiipumisen ja lopulta sammumisen vuosikymmentä. Teiniliiton valtakunnalliset ongelmat, politisoitumisen aiheuttamat ristiriidat ja jopa taloudelliset väärinkäytökset johtivat lopulta teiniliiton lakkauttamiseen.

Kouluneuvostot

Kouluneuvostot perustettiin opettajien ja oppilaiden yhteiselimeksi suunnittelemaan opetusta ja ratkomaan jokapäiväiseen elämään liittyviä kysymyksiä. TPYK:ssa järjestettiin ns. ristiinäänestyskokous 15.1.1973 ja kouluneuvostovaalit 20.2.1973. Kouluneuvosto alkoi kokoontua viikottain ja sen ensimmäisenä tehtävänä oli laatia ehdotus uusiksi järjestyssäännöiksi. Neuvosto osallistui monin tavoin koulunkäyntiin liittyvien asioiden kehittämiseen, mutta hoiti myös

kaikki rangaistusasiat. Niistä tulikin vähin erin kouluneuvostojen päätehtävä ja muut toiminnot alkoivat hiipua. Peruskoulun tulon jälkeen neuvostot siirtyivät lukioon ja jouduttiin uusien lukiosäädösten voimaantulua kokonaan lakkauttamaan. Viimeinen Tehtaanpuiston lukion kouluneuvostovuosi oli 1983-84. 1980-luvun oppilastoiminta on periytynyt lukion ja yläasteen oppilaskunnille.

TPYK:n kerhotoiminta

“Manun kilta”

Yhtenä TPYK:n merkittävimpana kerhona voidaan pitää kuvaamataidonopettaja Mauno Aallon eli “Manun” mukaan nimettyä kerhoa, joka vuosikaudet kokoontui torstai-iltaisina “kyntilänhengenhuoneeseen” (koulurakennuksen yläkerroksessa sijaitseva pieni huone) tai muualle koulun tiloihin ja keräsi vuodesta toiseen innokkaan ja sielukkaan oppilasjoukon mieliharrastuksensa pariin. Ensimmäinen kiltamerkintä vuosikertomuksessa oli lukuvuodelta 1944-45 ja viimeinen vuodelta 1972, jolloin “Manun” eläköitymisen jälkeen kerhoa ohjasi Eila Heino. Kerholaiset maalasivat, piirsivät, järjestivät näyttelyitä ja kävivät taidegallerioissa; ehkäpä monen kerholaisen myöhemmän elämänuran valinnat pohjautuivat “Manun” kanssa vietettyihin hetkiin. Onneksi “Manun killan” töitä alkuajoista saakka on säilynyt. Ne ansaitsevat kunniapaikan kiitokseksi siitä suuriarvoisesta työstä, jonka Mauno Aalto on tehnyt koulumme hyväksi

Liikuntakerho “Atlas”

Liikuntakerho aloitti syksyllä 1936 ja jatkoi sodan jälkeen toimintaansa “Atlas”-nimisenä yhteiskoulun loppuun asti. Alkuvuosina harrastus tapahtui pääasiassa koulun sisäisenä toi-

mintana erilaisten kilpailujen ja mm. nyrkkeilyharjoitusten parissa. Välittömästi sodan jälkeen “Atlas” kehittyi ripeästi ja 50-luvulta alkaen innoittavien voimisteluolettajien ansiosta TPYK:sta kehkeytyi melkoinen urheilukoulu. Parhaiten tämä ilmeni pesäpallossa ja uinnissa, joissa saavutukset olivat aivan maamme koulujen huippuluokkaa. Myös yleisurheilussa monet tehtaantuistolaiset yltivät koululaisuurheilijoina valtakunnan huipulle asti. Pesäpallon nousukausi alkoi 50-luvun puolessavälissä ja koulun joukkue saavutti lukuisia mestaruuksia eri sarjatasoilla. Urheiluharrastusten järkälemäisenä tukihahmona oli voimistelunopettaja Lauri Tamminen, joka erittäin huonoissa ulkoisissa olosuhteissa pystyi harjoittamaan suojattinsa erinomaiseen menestykseen. Olihan koulun ainoana “urheilukenttä” Tehtaantuiston eli Sepäntuiston leikkikenttä, jonne usein tungeksi monen eri koulun luokkia ja ryhmiä samanaikaiseksi pelaamaan, juoksemaan, leikkimään ja hyppimään!

Tuolta ajalta on peräisin myös koulun sisäinen kietopalkinto “Villen kuntomalja”, joka on annettu mestaritason urheilijalle, jolla muutenkin koulumenestys on ollut erinomainen. Palkinnon nimen taustana on voimistelunopettaja Ville Aronieni, joka aikoinaan tuli tunnetuksi huippujuoksijana ja Suomen ensimmäisen kuntosalin perustajana.

Luontokerho “Silmu”

“Silmu” on maamme vanhimpia yhteiskoulujen luontokerhoja, se aloitti toimintansa jo vuonna 1935. Sen vetäjänä oli lehtori Laina Arosalo vuoteen 1956 saakka, jolloin kerhon toimintaa tuli muutaman vuoden katkos. Uudelleen kerho käynnistyi syksyllä 1964, jolloin sen kuraattoriksi tuli Laina Arosalon oppilas Kimmo Aula, joka sitten luotsasi kerhoa 1980-luvulle saakka.

30-luvun kerholaiset retkeilivät ahkerasti, pitivät kokouksia, mutta ennenkaikkea keräsivät koulun kokoelmiin runsaasti havaintovälineitä ja näytteitä.

“Silmun” toimeliain kausi ajoittui 60-luvun lopulle. Aktiiviset kerholaiset eivät tyytyneet vain tavanomaiseen retkeilyyn ja kokousten pitoon, vaan pystyivät tuottamaan erilaisia luonto-aiheisia tapahtumia koululla, osallistumaan Luonto-liiton toimintaan monin tavoin ja jopa järjestämään kesällä luonto-leirin pikkunisäkäs- ym. tutkimuksineen.

1970-luvulla tulivat muotiin pitkät linturetket usein toisten koulujen luontokerhojen kanssa. Retkeilykohteina olivat mm. Porin edustan Yyteri, Hankoniemi, Porkkalanniemi, Tammelan Torrnsuo monien Helsingin lähellä sijaitsevien paikkojen lisäksi.

Myös luonnonsuojeluun kiinnitettiin suuri huomio 60-70-lukujen taitteessa ja kerholaisten keskuudessa syntyi usein voimakassanaista tuon ajan ideologista keskustelua.

Valtakunnallisten luontokerhojen yhteenliittymä Luonto-liitto perustettiin keväällä 1943 pääsiäisen aikaan TPYK:ssa sota-ajan erikoisissa olosuhteissa.

Muut kerhot

TPYK:n vuosikertomuksissa on mainittu yli parikymmentä kerhoa, joiden aktiivivaihe on vaihdellut suuresti. Kemian kerho “Otsoni” aloitti vuonna 1942 ja vilkain kausi ajoittui 60-luvun lopulle. Valokuvakerho “Opton” ja filmikerho “Filmigamma” toimivat ajoittain virkeästi.

Musiikkikerho aloitti jo vuonna 1936 ja toimi erittäin aktiivisesti koko sodanjälkeisen ajan. Jouko Kunnas ja Matti Rindell olivat ansiokkaita johtajia, joiden aikana koulussa toimi aika-ajoin orkesteri, erilaiset soitinyhtyeet, poikakuoro, mieskvartetti sekä kuoro, joka perustettiin vuonna 1951. Se esiintyi koulun tilaisuuksissa, joulumysteeriokuvaelmassa, Oulunkylän kirkon musiikkiohjelmassa ja teki radionauhoituksiakin. Kuoro oli erittäin korkeatasoinen, veti vertoja tunnettujen koulukuorojen

---

kanssa perustuen mm. siihen, että siihen kuului runsaasti hyviä laulajia.

Joulumysterio

TPYK:n mieleenpainuvimpia tapahtumia oli jokajouluinen Mikael Agricolan kirkossa esitetty joulukuvaelma, jonka koulun perustaja rehtori Hannes Anttila oli suunnitellut. Ensiesitys oli jouluna 1949 (varmennus puuttuu) ja sitä esitettiin koulun viimeisessä Agricolan kirkon joulujuhlassa vuonna 1975. Joi-nakin vuosina se esitettiin parikin kertaa, jolloin mahdollinen tuotto voitiin lahjoittaa hyväntekeväisyystarkoituksiin.

Mysterio pohjautui kokonaan raamatun teksteihin ja se kuvasi joulunaikaisia tapahtumia ja vaati suuren esiintyjä-joukon. Se koostui tähtienkelin johtamasta pikkuenkelien kynttiälkukueesta, pienistä kuvaelmista paimenet kedolla, itä-maan tietäjät lahjoineen, Maria, Joosef, Jeesuslapsi. Lausunta-kuorolla ja esilukijalla oli oma roolinsa, ja kaiken sitoi yhteen parvelta kuuluva urku- ja kuoromusiikki.

Mysterio edellytti tarkkaa esiintyjien valintaa. Jos siinä onnistuttiin, saatettiin samaa esiintyjää käyttää vuosikautia. Niinpä esimerkiksi Hannes Markkula oli mukana seitsemässä perättäisessä näytöksessä 50-60-luvuilla.

Joulumysterio ei kuitenkaan päättynyt vuonna 1975. Vireästi toimiva TPYK:n senioriyhdistys päätti kahdenkymmenen vuo-den tauon jälkeen organisoida kuvaelma uudelleen ja niinpä jouluna 1996 Agricolan kirkko koki tämän vaikuttavan joulukuvaelman uuden tulemisen. Monet esiintyjät palasivat samoihin rooleihin, joissa olivat kouluaikaanaan ja ympäristön kouluista ja tarhoista saatiin muut esiintyjät. Seniorimysterio jatkuu edelleen ja seuraava esitys on joulunaikaan 2014. Han-nes Markkulalla on tulossa 24. roolikerta!

Mikael Agricolan kirkko on muutenkin ollut koulumme “oma” kirkko. Lars Sonckin suunnittelema kirkkorakennus valmistui

*Koulun historiaan
voimakkaasti liit-
tyvä Agrikolan
kirkko.*

samana vuonna kun koulu siirtyi Eiraan ja sen ensimmäinen nimi oli Tehtaanpuiston kirkko. Mysteerion ohella kirkossa järjestettiin useita koulun elämään liittyviä juhla- ja muistotilaisuuksia.

Kukaan eiralainen tai muu helsinkiläinen ei unohda sitä päivää sodan jälkeen, jolloin kirkon piilossa ollut ristihuippu nostettiin täyteen korkeuteensa. Se oli kuin merkki uuden ja paremman elämän noususta kaikkialla Suomessa ja tätä elämän kohentumista ja voittoa TPYK:kin omalta osaltaan toteutti.

TPYK:n opettajat

On merkillepantavaa, että koko yhteiskouluajan opettajiston kantajoukko on ollut lähes muuttumaton. Opettajakunnassa on useita henkilöitä, joiden koko opettajaura oli TPYK:ssa. Lähes kaksikymmentä opettajaa toimi koulussamme vähintään 25 vuotta ja heistäkin 7 yli 30 vuotta. Pisimmät urat olivat lähes neljän vuosikymmenen pituisia. Myös koulun johtajiston urat olivat pitkiä. Hannes Anttilan, Samuli Apajalahden ja Seppo Louhivaaran johtajakaudet olivat kaikilla n. 20 vuoden pituisia, tosin Louhivaaralla suurin osa työvuosista oli Tehtaanpuiston lukiossa. Vasta fuusioidun lukion rehtorilla oli lyhyempi työrupeama ja uudella vuosituhannella johto on vaihtunut tiuhaan tahtiin.

Tätä kirjoitettaessa 1.9.2014 Tehtaanpuiston yläasteen kohdalle on noussut uusia uhkia kaupungin koululaitosta jälleen uudistettaessa kouluja yhdistämällä ja jopa lopettamalla.

Entinen koulurakennus Ehrensverdintiellä on vaihtanut omistajaa ja koulutoiminta (Eliaskoulu) on todennäköisesti loppumassa.

Lähteet:

-Historiikkia ja muistelmia, Kimmo Aula, Helsinki 1987 -
Tehtaanpuiston yhteiskoulun vuosikertomukset 1934-1976